

Nr 327.

Av herr **Lindmark m. fl.**, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 149, angående anslag för budgetåret 1943/44 till tekniska läroverk m. m.

Frågan om inrättandet av ett tekniskt gymnasium för övre Norrland aktualiserades genom en av ett flertal riksdagsmän, representerande de fyra nordligaste länen, till 1940 års sakkunniga för den högre tekniska undervisningen ingiven skrift med förslag till åtgärder för bättre tillgodoseende av den norrländska ungdomens behov av teknisk utbildning. Av de sakkunniga häröver avgivet utlåtande inlämnades den 11 april 1941 till Kungl. Maj:t, vari förordades att åtgärder av i skrivelsen föreslaget syfte måtte komma till utförande. På grundval av detta yttrande och däröver avgivna utlåtanden har Kungl. Maj:t sedermera utarbetat den till årets riksdag framlagda propositionen nr 149, enligt vilken ett tekniskt gymnasium för övre Norrland anses böra förläggas till Luleå. Av de i ärendet avgivna yttrandena framgår, att delade meningar förefunnits i fråga om gymnasiets förläggning till Luleå eller Skellefteå. Statsrådet har därvid endast med tvekan lämnat förord åt Luleå. Av intresse är därför att något närmare granska de uttalanden, som lämnats av i saken hörda myndigheter. Särskild uppmärksamhet bör därvid fästas vid det yttrande, som avgivits av Sveriges Industriförbund, däri det heter: »Härvid är naturligen av vikt, att yrkesundervisningen erhåller en sådan inriktning, att den stödjer industrigrenar, som befinna sig under utveckling. Det ökade behovet av yrkesarbetskraft i samband med utbyggandet av den västerbottniska gruvindustrien bör sålunda följas av motsvarande utvidgning av utbildningsmöjligheterna. Ur denna synpunkt förefalla starka skäl tala för att *det tekniska läroverk*, som även enligt förbundets förmenande bör upprättas i övre Norrland, *speciellt differentieras för de inom denna landsdel expanderande industrierna.*» Tendensen är tydlig och klar. Uttrycket »starka skäl tala för att det tekniska läroverket speciellt differentieras för de inom denna landsdel expanderande industrierna» måste ovillkorligen innebära förord för Skellefteå som förläggningsort för det planerade tekniska gymnasiet. Även statens arbetsmarknadskommissions yttrande förtjänar att i det sammanhanget uppmärksammas, därvid kommissionen bl. a. understryker betydelsen av att utbildningsmöjligheterna organiseras i naturligt sammanhang med de industrier och det näringsliv, som de äro avsedda att tjäna. Uttalandet behöver ingalunda pressas för att ge stöd åt det s. k. skelleftealternativet. Att Skellefteå intager en central plats inom det gruvindustriellt betonade näringslivet

framgår nämligen av ett av chefsgeologen vid Bolidens Gruvaktiebolag dr Erland Grip avgivet yttrande rörande malmförekomsten i de båda nordligaste länen. På tal därom yttrar dr Grip, att »huvudparten av de malmer i Västerbottens län, som ha ekonomisk betydelse, ligga i det s. k. skelleftefältet, vilket utbreder sig kring Skellefte älv från kusten till Inlandsbanan. Malmerna här innehålla bl. a. koppar, zink, bly, kobolt, nickel, svavel, arsenik, selen, tellur, vismut, silver, guld samt järn. En förekomst lämnar betydande mängder tithium och desium. Stora kalkförekomster finnas i östra delen av fältet och en grafitfyndighet ligger något längre söderut. De nämnda malmerna i Västerbottens län ävensom de enda under brytning varande ädlare malmerna (d. v. s. icke järnmalmerna) i Norrbottens län, kopparmalmen i Laver och blymalmen i Laisvall, bearbetas och förädlas i smältverket på Rönnskär strax utanför Skellefteå. Ytterligare reserver av ädlare malmer finnas i västerbottensfjällen och i trakten väster om Dorotea, ej långt från Inlandsbanan.

Förutom järnmalmerna äro i Norrbotten ej kända några malmer, som f. n. ha ekonomisk betydelse med undantag av Laver- och Laisvallmalmerna, vilka som ovan nämnts transporteras till smältverket i Rönnskär. Kalkstenar och grafitförekomster ha på grund av sitt otillgängliga läge ej kunnat bli föremål för brytning i större skala.

På grund av malmernas geografiska läge i övre Norrland är skelleftetrakten den naturligaste platsen för metallurgisk industri, avseende bearbetning av ädlare malmer. Här har också Bolidens Gruvaktiebolag anlagt sitt stora smältverk på Rönnskär. Det stora antal produkter, som utvinnas vid smältverket, komma sannolikt att ge upphov till en omfattande kemisk industri och denna torde då komma att utbyggas i direkt anslutning till smältverket.»

Vid de åtta av Bolidens Gruvaktiebolag drivna gruvindustrierna är antalet arbetare 2.472 och antalet månadsanställda 302 eller sammanlagt 2.774 personer. Till detta komma så de vid smältverket i Rönnskär anställda för framställning av guld, silver, koppar, nickel, bly, arsenik, svavel, vismut, selen m. m. Av dessa äro 235 månadsanställda, därav 44 med högre eller lägre teknisk utbildning. Antalet arbetare utgör 1.249 eller sammanlagt 1.484 personer.

Även i fråga om träindustrien och den träkemiska förädlingsverksamheten ligger Skellefteå centralt till. Inom en cirkel med mindre än 4 mils radie ligger 1) *Aktiebolaget Scharins Söner* med sågverk och hyvlerirörelse, vars kapacitet uppgår till cirka 10.000 standards trävaror, en trämassfabrik med en årlig tillverkning av 60.000 ton våt trämassa samt en wallboardfabrik med en årstillverkning av 20.000 ton. Antalet arbetare utgör cirka 350 man; 2) *Öhrvikens Aktiebolag*, som tillverkar stark sulfitecellulosa och vars årliga tillverkning uppgår till omkring 35.000 ton med en arbetsstyrka på 315 man; 3) *Bureå Aktiebolag*, vars årstillverkning utgör 18.000 standards sågade och hyvlade trävaror och cirka 55.000 ton våt trämassa. Antalet arbetare utgör 450 man; 4) *Byske Trämassfabriker* med en årstillverkning av cirka 38.000 ton våt, mekanisk trämassa och en arbetarstam på 200 man.

Ungefär 5 timmars restid från Skellefteå ligger Lycksele Industri Aktiebolag, vilket äges av Kooperativa Förbundet för tillverkning av träkol, acetone, ättiksprit m. m. Arbetsstyrkan utgör 85—100 man. Även i övrigt uppvisar Västerbottens län ett rikt och differentierat näringsliv med stora möjligheter till utveckling och ökad sysselsättning.

Av dessa mera bekanta företag må därvid nämnas 1) *Holmsunds Aktiebolag*, vilket driver sågverk och hyvleri samt trähusfabrik. Årsproduktionen uppgår till 23.000 standards. Obbola sulfatfabrik har en årsproduktion av 42.000 ton sulfatcellulosa. Den sammanlagda arbetsstyrkan vid båda dessa företag utgör 700 man; 2) *Mo och Domsjö Aktiebolag*, som driver Mo ångsåg i Norrbyskär med en tillverkning av cirka 10.000 standards sågade och hyvlade trävaror och med en arbetarstam på omkring 200 personer, samt en trämassfabrik i Hörnefors med en tillverkning av 45.000 ton blekt sulfit- och silkesmassa per år ävensom icke obetydliga mängder sulfitsprit. Arbetarstammen utgör cirka 300 personer; 3) *Nordmalings Ångsågs Aktiebolag* bedriver sågverksrörelse med en tillverkning av 11.000 standards sågade trävaror samt masonittillverkning i Rundvik med en årlig tillverkning av cirka 24.000 ton. Antalet arbetare utgör omkring 350; 4) *Robertsfors Aktiebolag*, som tillverkar cirka 30.000 ton torr sulfitcellulosa och omkring 1,5 milj. liter sulfitsprit årligen. Antalet arbetare utgör omkring 200 man; 5) *Aktiebolaget Umeå Trämassfabriker*, vilka tillverka omkring 130.000 ton våt trämassa årligen och sysselsätta omkring 225 arbetare; 6) *Sandviks Ångsågs Aktiebolag*, som bedriver sågverksrörelse med en tillverkning av 20.000 standards sågade och hyvlade trävaror och med en arbetarstam på cirka 250 personer.

Hur betydelsefullt det är att en skola av den typ, varom här är fråga, ligger i närheten av de stora industriföretagen, vitsordas av statsrådet i den nu framlagda propositionen. Genom en dylik anordning »kunna nämligen läroverkets elever få tillfälle att praktisera i företagen, varvid företagsledarna ha möjlighet att bilda sig en uppfattning om praktikanternas lämplighet för fortsatt utbildning. Vidare kan ofta mellan de ordinarie lärarkrafterna och ortens industrier åvägabringas ett samarbete i forskningsfrågan, som är till gagn för båda parterna.» Just detta senare är synnerligen angeläget i fråga om de västerbottiska malmerna, vid vilkas förädling egna och nya vägar måste beträdas, vilka förutsätta speciella tekniska anordningar. Under sådana förhållanden och med hänsyn till att en betydande utveckling av såväl gruvbrytningen som förädlingsindustrien är att påräkna i dessa trakter, måste det vara en angelägenhet av största vikt att tekniskt kunnig personal finnes att tillgå och att densamma blir i tillfälle att erhålla sin utbildning inom de områden, där malmerna och de därpå grundade förädlingsindustrierna äro belägna. Skellefteå ligger därvid utomordentligt väl till, enär, som statsrådet uttrycker saken, »ett flertal industriföretag inom olika branscher erbjuda goda praktikmöjligheter för eleverna och avsevärda utsikter för definitiv anställning av de utexaminerade». Att möj-

ligheterna till allsidig praktik i Luleå, fortfarande enligt statsrådets mening, inte äro lika goda som i Skellefteå bör i det sammanhanget påpekas.

Förutsättningarna för att anskaffa timlärare äro också avsevärt större i Skellefteå än i Luleå. Vid Boliden äro exempelvis fem av de anställda teknikerna fil. lic. eller fil. dr. Även i fråga om de ordinarie lärarna torde det vara lättare att erhålla sådana, därest det tekniska gymnasiet förlägges till Skellefteå än till Luleå. Åt en dylik uppfattning har också den särskilt tillsatta utredningsmannen givit uttryck. Länsstyrelsen i Västerbottens län har i det sammanhanget påpekat, att svårigheten att i Norrland få lärarkrafter för den högre undervisningen stiger med avståndet från södra Sverige.

På tal om bostads- och inackorderingsförhållandena förklarar propositionen, att desamma äro goda i Skellefteå, medan de i Luleå under de senare åren föranlett kritik från målmännen för den i staden inackorderade läroverksundomen. Av den statistik på området som utredningsmannen presterat framgår vidare, att inackorderingspriserna äro lägre i Skellefteå än i Luleå, vilket för övrigt är rätt naturligt, alldenstund de båda städerna tillhöra skilda dyrorter: F. respektive H. Med hänsyn till den ekonomiska bärkraften hos det klientel, som skall besöka det planerade tekniska gymnasiet, är det av betydelse, att desamma förlägges till sådan ort, att inackorderingspriserna bli de lägsta möjliga.

Under den tid som åtgår för uppförandet av de för det tekniska gymnasiet erforderliga byggnaderna måste tillfälliga sådana disponeras. För Skellefteå vidkommande stå provisoriska lokaler till förfogande inom det allmänna läroverkets byggnad, vars naturvetenskapliga institutioner enligt den framlagda propositionen äro mycket väl utrustade.

Ett sammanförande av här anförda skäl för det tekniska gymnasiets förläggning till Skellefteå eller Luleå giver otvetydigt vid handen, att den förstnämnda orten är att föredraga som förläggningsplats. Att statsrådet det oaktat förordat Luleå sammanhänger därmed, att det ansetts lämpligt att i detta sammanhang till landets nordligaste provins förlägga en ny kulturell institution. Under sådana förhållanden förtjänar det påpekas, att Norrbottens län i fråga om statliga skolor ingalunda är missgynnad i förhållande till Västerbotten. Medan antalet högre allmänna läroverk och samrealskolor i Norrbottens län är 3 respektive 4 förekommer i Västerbottens län endast 2 läroverk men inga samrealskolor. Antalet kommunala mellanskolor uppgår i Västerbottens län till 4 och i Norrbottens län till 1, medan de högre folkskolorna utgöra 3 i vardera länet. Staten driver sålunda fler skolor i Norrbottens län än i Västerbottens län, vartill bör tilläggas, att gymnasiet vid läroverket i Haparanda på sin tid ansågs böra inrättas främst med hänsyn till det kulturella gränsförsvaret. För övrigt är Luleå sedan gammalt en kulturstad, varför en ny skola där inte kommer att betyda så mycket för denna stad som för Skellefteå, där den kulturella utvecklingen icke förmått följa med i den materiella utvecklingens hetsiga takt.

Under hänvisning till det anförda få vi därför anhålla,

att riksdagen ville besluta att det för övre Norland avsedda tekniska gymnasiet måtte förläggas till Skellefteå.

Stockholm den 24 mars 1943.

Ewald Lindmark.

Elof Lindberg.

Gösta Skoglund.

Andreas Nilsson.

O. E. Sandberg.

E. Oskar Åkerström.

Eric Hansson.

Uddo R. Jacobson.
